

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้ปรากฏในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 ตลอดจนแผนและแนวนโยบายต่าง ๆ ในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ โดยบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ในการได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการ ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม สิทธิในการได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากภัยอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่มสนับสนุนหรือดำเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ สิทธิในการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใด ๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หน้าที่ในการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หน้าที่ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด

ดังกรณีของโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะด้วยวิธีการหมักปุ๋ยชีวภาพได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อเดือนกรกฎาคม 2548 ด้วยงบประมาณ 467 ล้านบาทถ้วนโดยการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอุดหนุนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้ดำเนินโครงการก่อสร้างโดยมีสถานที่ก่อสร้างบ้านป่าตึงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะด้วยวิธีการหมักปุ๋ยชีวภาพเป็นหนึ่งในโครงการนำร่องการแก้ไขปัญหาขยะอย่างครบวงจรของจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในสมัยนั้น เห็นว่าปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยของจังหวัดเชียงใหม่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ พร้อม ๆ กับจำนวนของประชาชนที่หลั่งไหลเข้ามาอยู่ในอำเภอเมืองจำนวนมากขึ้น ภายหลังที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ดำเนินการไปได้ระยะ

หนึ่ง ปรากฏว่าได้มีเสียงคัดค้านจากราษฎรในเขตตำบลป่าป้อ และตำบลป่าไผ่ อำเภอดอยสะเก็ดไม่ยินยอมให้มีการสร้างโรงงานขยะดังกล่าว เนื่องจากชาวบ้านห่วงเกรงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในเรื่องกลิ่น และการใช้น้ำจากแหล่งน้ำในบริเวณใกล้เคียง โดยประชาชนในพื้นที่ในเสนอข้อเรียกร้อง 3 ข้อ คือ 1) ให้องค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อยกเลิกมติที่ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เข้ามาก่อสร้างโรงงานทำขยะในพื้นที่ 2) ให้กรมป่าไม้ยกเลิกเช่าพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ยกเลิกการสร้างโรงงานดังกล่าวอย่างไม่มีเงื่อนไข

ต่อมาใน วันที่ 8 ตุลาคม 2548 องค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อ จึงจัดให้มีการจัดเวทีประชาคมรับฟังความคิดเห็นของราษฎรท้องถิ่น ณ ที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งปรากฏว่าในเวทีแสดงผลประชาคมติดังกล่าวทางฝ่ายองค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อได้มีการนำรายชื่อผู้สนับสนุนโรงงานขยะดังกล่าวจำนวน 2,000 คนซึ่งไม่ทราบว่าเป็นใครจากไหน การกระทำขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อ ได้สร้างความไม่พอใจกับประชาชนฝ่ายคัดค้านการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะแบบครบวงจรเป็นอย่างมาก เพราะเท่ากับเป็นการไม่เคารพประชาคมติของประชาชนท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีการจุดประทัด และล้มเวทีดังกล่าว พร้อมกับปิดถนนสายเชียงใหม่-เชียงใหม่ตั้งแต่เวลา 13.30 น.จนกระทั่งถึงเวลาประมาณ 17.00 น.ตัวแทนจากจังหวัดได้มาเจรจากับชาวบ้านพร้อมกับรับปากว่าจะมีการเชิญ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อมาประชุมร่วมกับชาวบ้านใน 9 ตุลาคม 2548 ต่อไป เพื่อหาข้อยุติ

หลังจากนั้น ในวันที่ 9 ตุลาคม 2548 ณ ที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด ราษฎรทั้ง 2 ตำบลจำนวนเกือบ 2,000 คน ที่คัดค้านการสร้างโรงงานกำจัดขยะดังกล่าวได้เดินทางมาเพื่อเจรจากับข้อยุติกับ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อตามที่นัดหมาย เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อยกเลิกมติการให้ใช้พื้นที่ตำบลทำโรงงานกำจัดขยะเพราะราษฎรโดยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย แต่ปรากฏว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อทั้งหมดไม่มีใครยอมมาเจรจากับประชาชน ดังนั้นประชาชนกลุ่มดังกล่าวจึงเกิดความไม่พอใจอย่างมากจึงเดินทางไปที่ว่าการอำเภอเพื่อกดดันให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเดินทางมาพบและให้คำตอบว่าทำไมจึงมีการปิดพลั่วไม่ทำตามสัญญา

ขณะเดียวกันประชาชน เห็นว่า การกระทำขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อที่อนุมัติให้มีการสร้างโรงงานกำจัดขยะ และอ้างว่ามีกลุ่มประชาชน 2,000 คน เห็นด้วยกับการให้สร้างโรงงานกำจัดขยะในพื้นที่ไม่โปร่งใส เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อไปเอารายชื่อคนจากที่อื่นมาสนับสนุน ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วราษฎรในตำบลป่าป้อส่วนใหญ่ไม่มีใครเห็นด้วยกับโรงงาน

กำจัดขยะดังกล่าว เพราะกลัวผลกระทบ นอกจากนี้ขณะที่ยังไม่มีมีการก่อสร้างโรงงานก็มีการขนขยะมาทิ้งไว้ที่บริเวณบ้านป่าตึงน้อยแล้ว ขยะที่นำมาทิ้งเท่าที่ชาวบ้านสังเกตดูก็ได้มีการแยกขยะอย่างที่อ้างกัน มีทั้งขยะเปียกขยะแห้งปนกัน นำมาฝังกลบจนส่งกลิ่นเหม็นคุ้งไปหมด ขณะนี้น้ำเริ่มไหลซึมออกมา ปัญหาดังกล่าว ประชาชนตำบลป่าป้อองกลัว และวิตกกังวลว่าคลองชลประทานที่ชาวบ้านใช้กิน ใช้อาบอยู่ทุกวันอยู่ห่างจากบริเวณที่จะก่อสร้างโรงงานขยะเพียงไม่กี่ร้อยเมตร จะไม่สามารถอุปโภคและบริโภคได้

นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ ได้ร่วมกันลงพื้นที่ เพื่อตรวจสอบการดำเนินการจัดสร้างโรงงานกำจัดขยะ พบว่า มีขยะเปียกและขยะแห้งฝังรวมกัน และส่งกลิ่นเหม็นมาก ทั้งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้ออง และบริษัทที่รับสัมปทาน ได้บอกไว้เบื้องต้นว่า เป็นสถานีพักถ่ายขยะ และแยกขยะเปียกกับขยะแห้งเท่านั้น

ต่อมาประชาชนตำบลป่าป้ออง ที่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างโรงงานกำจัดขยะแบบครบวงจร ได้ร่วมตัวกันยื่นฟ้องต่อศาลปกครองจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอความเป็นธรรม และเรียกร้องให้ยับยั้งการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะไว้ก่อน และให้ดำเนินการประชาพิจารณ์ให้ประชาชนลงมติโครงการดังกล่าว ทั้งนี้สืบเนื่องจากการมีดำเนินโครงการเริ่มแรกไม่ถูกต้องมีการบิดเบือนข้อมูลและปกปิดข้อมูลมาโดยตลอด ในขณะนี้คดีที่ประชาชนยื่นฟ้ององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีในชั้นศาล

จากเหตุการณ์การประท้วงต่อต้านการดำเนินงานโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะแบบครบวงจร เป็นอีกหนึ่งโครงการที่สวนกระแสสิทธิของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่รองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิแก่ประชาชน ไว้ 2 แนวทาง ด้วยกันคือ การร่วมแสดง ความคิดเห็น โดยวิธีประชาพิจารณ์ และวิธีการลงประชามติ นอกจากนี้จะเห็นว่า การดำเนินโครงการต่างๆ ของภาครัฐ ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้แนวทางการดำเนินงาน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ความต้องการอย่างเต็มที่ และต่อเนื่อง ภายหลังการดำเนินการมักจะเกิดปัญหายุ่งยาก และการร้องเรียนจากราษฎรเสมอ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในตำบลป่าป้ออง ที่ประชาชนตื่นตัว และเรียกร้องให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยประชาชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มของประชาชนดังกล่าว เกิดจากการที่ประชาชนสนใจ และต้องการที่จะเข้ามาจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน แสดงสิทธิและผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน จากประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นความรู้ความ

เข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะครบวงจร ตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาการเรียกร้องให้มีการทำประชาชาติพิจารณาโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะครบวงจรตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาบทบาทที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะครบวงจร ตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 1.2.2 เพื่อศึกษาการเรียกร้องให้มีการทำประชาชาติพิจารณาโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะครบวงจรตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 1.2.3 เพื่อศึกษาบทบาทที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ทำให้ทราบถึงสาเหตุของการคัดค้านโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะซึ่งสามารถหาวิธีการจัดการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง
- 1.3.2 เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และประชาชน
- 1.3.3 ทำให้ทราบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีบทบาทอย่างไรในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการศึกษาในประเด็นความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะครบวงจร ตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่วิเคราะห์สาเหตุของการคัดค้านโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะครบวงจร และการเรียกร้องสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการทำประชาชาติพิจารณาโครงการของรัฐ และวิเคราะห์บทบาทที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ตำบลป่าป๋อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนในตำบลป่าป๋อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 คน ผู้ศึกษาทำการศึกษาในระหว่างเดือนตุลาคม 2549 – กันยายน 2550

1.5 นิยามศัพท์ทั่วไป

การเรียกร้อง หมายถึง การแสดงความต้องการ การแสดงสิทธิของบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ สิ่งที่ยากจะได้ โดยสาเหตุที่เรียกร้อง นั้นอาจเกิดมาจาก สิ่งนั้นสร้างความไม่พึงพอใจ หรือสร้างผลกระทบให้ จึงมีผลให้ต้องการเรียกร้อง

ประชาพิจารณ์ หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องที่มีผลกระทบชีวิตของประชาชนทุกคน. การทำประชาพิจารณ์ควรจัดให้ได้รับความเห็นจากประชาชนทุกหมู่เหล่า และทำในวงกว้างเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สะท้อนความคิดเห็นจากประชาชนอย่างแท้จริง ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งที่มีผลต่อประชาชนจำนวนมาก